

28. ZÁŘÍ – DEN ČESKÉ STÁTNOSTI

ANOTACE

Státní svátek připadá na den zavraždění svatého Václava ve Staré Boleslavi v roce 935. K osobě přemyslovského knížete se svátek váže, jakkoli Václavovo jméno v názvu svátku chybí. Svatý Václav představoval patrona české země, jejího věčného vládce. S jeho osobou byly spojeny symboly české státnosti – například Svatováclavská koruna. V den Václavovy smrti je tak připomínána nejen jeho vražda, ale zároveň i tisícileté trvání českého státu, k jehož zakladatelským postavám svatý Václav patřil.

Kníže Václav se ujal vlády v mladém věku. Na svou dobu disponoval kvalitním vzděláním, o které se měla zasadit jeho babička Ludmila, jež se podílela na jeho výchově. V době, kdy Václav přebíral vládu, nebyly Čechy sjednoceným územím, které by vládnoucí rod Přemyslovců plně kontroloval. Václav tak musel řešit konflikty s jinými knížaty v Čechách, kteří se dominanci Přemyslovců odmítali podvolit. Před Václavem ležely i problémy zahraniční politiky. České knížectví leželo v ohnisku zájmu Bavorska a Saska. Václav uznal povinnost platit saskému vévodovi Jindřichovi mírový poplatek (tribut), čímž zajistil klidnější koexistenci českého knížectví se západním sousedem. Václav přispěl k prohlubování křesťanství v zemi, které hrálo důležitou roli i pro stabilizaci vlády. Politická rozhodnutí Václava vnímal kriticky jeho bratr Boleslav. Ať již bylo důvodem sporu rozdílné nazírání na zahraniční politiku, představa o razantnějším postupu vůči českým odbojným knížatům anebo jen prostá touha po moci, byla jejich pře ukončena krvavou vraždou. Boleslav pozval Václava na své hradiště na hostinu a druhý den ráno jej jeho družina na cestě do kostela zavraždila. Boleslav se pak skutečně stal knížetem, který upevnil moc Přemyslovců v Čechách a nutně přispěl k budování českého státu. Tři roky po Václavově smrti nechal přenést jeho ostatky z Boleslavi na Pražský hrad, což přispělo k prohlubování

Václavova kultu světce a šíření václavské legendy. Ta byla důležitá nejen pro posilování panovnické moci, ale i při zakládání biskupství v Praze roku 973. Václav je od té doby vnímán jako věčný panovník shlížející z nebe na českou zemi, kterému jsou pozemská přemyslovská knížata odpovědná. Svatému Václavu jako ochránci národa a jazyka byla vyjadřována úcta po následující staletí.

Každoroční připomínka svátku smrti národního světce byla přirozenou tradicí od středověku. Populární byla pouť do Staré Boleslavi. Václavův kult rezonoval nejen mezi katolíky. Jako symbol národní svébytnosti jej přížívala například legenda o blanických rytířích, Václavovy pomníky v krajině a městech, hlásili se k němu i čeští vojáci. V období první republiky se svátek svatého Václava zařadil mezi památné dny, které byly dnem pracovního volna. Mohutné byly především oslavy svátku v roce 1929, kdy se slavilo takzvané Svatováclavské milénium. (Dělo se tak kvůli chybnému stanovení boleslavské vraždy na rok 929.) Po Mnichovu a v období Protektorátu Čechy a Morava byl kult svatého Václava zatížen interpretací, podle které byl Václav panovníkem, který se moudře podrobil německé hegemonii a propojil Čechy s dominantní vyšší německou kulturou. Mnozí kolaboranti byli nacistickým režimem odměněni Svatováclavskou orlicí. K diskreditaci svatého Václava ve veřejnosti ale tyto skutečnosti nepřispěly. Památným dnem zůstalo 28. září krátce i po 2. světové válce. V roce 1951 vymizela připomínka svátku svatého Václava z kalendáře. Den Václavovy smrti se pak stal státním svátkem v roce 2000. Původní návrh zákona se zařazením tohoto data mezi svátky nepočítal. Část politické reprezentace kriticky hodnotila Václavovu dějinnou roli a zneužití jeho odkazu v období Protektorátu. Kompromisním řešením pak bylo pojmenování svátku Dnem české státnosti.

Téma	28. září – Den české státnosti
Obsah	Právo na život, sv. Václav
Cíl hodiny / kompetence	KO: Žák vede základní fakta a data o svatém Václavovi a objasní význam osobnosti knížete Václava. KM: Žák popíše obrázek na základě předem daných otázek. KkVVN: Žák dokáže posoudit jednání druhých a tvoří si na ně svůj vlastní názor. KkJ: Žák prezentuje své vlastní představy a názory.

Fáze hodiny	Aktivita / metoda
Aktivizace, evokace	Co tě napadne, když... Forma / metoda: evokační aktivita (brainstorming, brainwriting, metoda ABC, volné psaní), práce ve dvojicích Pomůcky: flip s citátem uprostřed, fixy, podklad pro učitele „Právo na život“, pracovní list „Pomník sv. Václava“ Čas: cca 10–15 minut Uvedení: <i>V úvodu našeho tématu budeme pracovat s vašimi asociacemi, tedy s tím, co vás napadne k danému tématu. Vy se teď zamyslete nad tím, co vše vás napadne, když se řekne „právo na život“.</i> Popis aktivity: Učitel vybere jednu z evokačních aktivit a přizpůsobí tomu uvedení tématu. • brainstorming (žáci sdělují pojmy, které je k tématu napadají – vizualizace na tabuli) • brainwriting (variace předchozího, žáci samostatně píší na papír) • metoda ABC (učitel napíše na tabuli daný pojem, úkolem žáků je vymyslet takové pojmy (jakýkoliv slovní druh), které s daným hlavním pojmem souvisí a nachází se v něm písmenko z hlavního pojmu. Žáci zapisují pojmy po jednom, postupně, nepřeskakují písmenka) • volné psaní (žáci samostatně ve větách bez zastavení píší přibližně 5 minut vše, co je k danému napadne) S odpověďmi učitel dále pracuje, lze odpovědi žáků různě řadit, spojovat, diskutovat nad nimi. Poté učitel pokračuje ve výkladu: <i>Právo na život patří k základním lidským právům, je součástí Všeobecné deklarace lidských práv (VDLP). Přestože toto právo se stalo součástí VDLP až ve 20. století, objevovala se jeho podstata, tzn. úcta k životu druhých, v lidském jednání již v daleké minulosti. Jedna z osob, u které bylo toto zakořeněno velmi silně, byl český kníže Václav, jenž je nazýván „patron země české“ (ochránce českých zemí). Na Václavském náměstí v Praze se pod jeho sochou konala řada významných událostí souvisejících s českou státností.</i> Žáci se rozdělí do dvojic. Učitel rozdá dvojicím pracovní list „Pomník sv. Václava“. Reflexe: Žáci na vyzvání učitele čtou své odpovědi. Učitel může aktivitu doplnit o výklad o sv. Václavovi na základě svých znalostí nebo anotace „28. září – Den české státnosti“ a podkladu pro učitele „Právo na život“. Z výkladu je možné udělat zápis do sešitu.

Hlavní část hodiny, expozice, fixace	Událost ve Staré Boleslavi Forma/metoda: metoda řízené fantazie Pomůcky: podklad pro učitele „Událost ve staré Boleslavi“, pracovní list „Událost ve Staré Boleslavi – otázky“, pracovní list „Událost ve Staré Boleslavi – společné čtení“, tabule, psací potřeby pro žáky, případně sešit/volný papír. Čas: cca 10–20 minut (časová rezerva pro diskusi nad reflexí) Uvedení: <i>Nejprve vám bude čteno uvolňovací cvičení s pokynem k zavření očí. Jeho smyslem je, abyste se více vžili do děje, který vám bude pomalu čten. Je to podobné, jako když si čtete knížku a během čtení si představujeme děj. Díky zavření očí a uvolnění můžeme čtené události prožívat mnohem více a intenzivněji.</i> Popis aktivity: Žáci následují instrukce učitele. Učitel čte z podkladu pro učitele „Událost ve staré Boleslavi“ procítěně tak, aby žáci mohli vnímat a nechat působit svoji fantazii. Po přečtení textu učitel rozdá žákům pracovní list „Událost ve Staré Boleslavi – otázky“. Reflexe: V rámci reflexe žáci dobrovolně nebo na vyzvání učitele čtou své odpovědi. Žáci vzájemně hledají shody nebo odlišnosti svých odpovědí, porovnávají své představy (učitel může případně odpovědi zapisovat na tabuli). Tip na modifikaci: Příběh lze prezentovat i klasicky (bez zavřených očí a uvolňovacího cvičení), společným čtením v lavicích z pracovního listu „Událost ve Staré Boleslavi – společné čtení“. Odpovědi mohou psát žáci do sešitu.
Reflexe, hodnocení	Komiks o sv. Václavovi Forma/metoda: práce ve dvojicích, samostatná práce Pomůcky: projektor/obrázek „Komiks o sv. Václavovi“ vytištěný pro každého, pracovní list „Komiks o sv. Václavovi – otázky“, tabule/projektor (pro úkoly k obrázkům), sešit/volný papír, psací potřeby Čas: cca 10–15 minut Uvedení: <i>Jedná se o dobové „komiksové“ zpracování tehdejší události. Jsou na něm Václav (s fousy, byl starší) a Boleslav. Boleslav napadne Václava, ten je však silnější a Boleslava srazí k zemi. Mohl jej v té chvíli zabít, ale neudělá to. Boleslav zavolá své skryté bojovníky, Václav před nimi prchá ke kostelu, v jehož prostorech se chce zachránit. Místní kněz však Václavovi neumožní se v kostele ukrýt. Václav je před jeho dveřmi zabít Boleslavovými bojovníky. Václav tedy ctil hodnotu života, chránit život druhých, nezabíjet. Tato událost není samozřejmě jediným dokladem tohoto Václavova jednání. Dle dochovaných legend se o Václavovi traduje, že byl člověkem, který kácí popravčí šibenice, propouští vězně.</i> Popis aktivity: Učitel promítne pomocí projektoru nebo rozdá každému žákovi obrázek. Následně ho popíše pomocí uvedení. Úkolem žáků je pracovat ve dvojicích (dle času, lze dělat přímo ve škole, případně za domácí úkol) a zodpovědět následující otázky (ty lze také promítnout nebo napsat na tabuli) do sešitu nebo do pracovního listu. 1) Zachoval se Václav vůči svému bratru Boleslavovi správně? Odpověď zdůvodni. 2) Uveďte příklady situací, například z knihy nebo filmu, kdy ten, komu je ublíženo, to svému protivníkovi neoplatí (i když může). 3) Jak se zachovat, když vás zradí jeden z nejbližších? 4) Pokuste se pomocí dopisu poradit Boleslavovi, jak se má smířit se svým bratrem Václavem, odvrátit ho od zamýšleného činu. Podle časových možností lze rozšířit na více vyučovacích hodin nebo zadat jako domácí přípravu (např. úkol č. 4). Reflexe: V rámci reflexe lze číst nahlas odpovědi a diskutovat nad nimi. Aktivitu lze ukončit i bez závěrečné reflexe a odpovědi si učitel přečte sám.